

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سازمان اطلاعات و امنیت نظامی
وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح
تهران - ۱۳۹۷
شماره: ۱۳۹۷/۱۳۹۷
تاریخ: ۱۳۹۷/۱۳۹۷

[illegible]

فهرست مطالب

پیش‌گفتار/ ۹

تجربه‌ی جنگ تحمیلی/ ۱۳

مقدمه‌ی نویسندگان/ ۲۱

بخش اول

بررسی و تحلیل

ملاحظات کلی/ ۲۷

جنگ‌های اعراب و اسرائیل و ظهور حزب بعث/ ۲۸

از جنگ ۱۹۷۳ تا جنگ ایران و عراق (۱۹۸۰-۱۹۸۸)/ ۲۹

جنگ ایران و عراق (۱۹۸۰-۱۹۸۸)/ ۳۲

دوره‌ی جنگ/ ۳۸

جنگ فرسایشی ۱۹۸۵-۱۹۸۲ (۱۳۶۴-۱۳۶۱)/ ۴۰

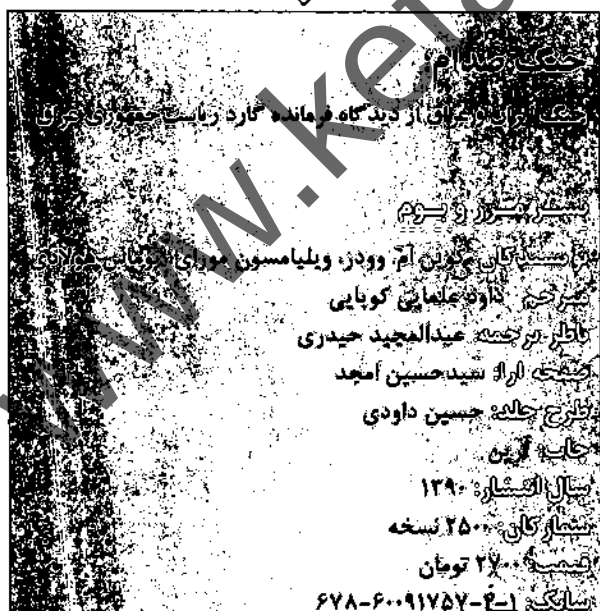
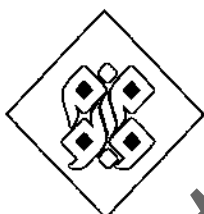
سال ۱۹۸۶ و پس از آن/ ۴۴

بازیابی وضعیت پس از شکست فاو/ ۴۶

مباحثی درباره‌ی جنگ سرد ایران و عراق در دهه‌ی ۱۹۹۰/ ۵۰

صدام: رهبری نظامی و سیاسی/ ۵۱

Saddam's War
An Iraqi Military Perspective
of the Iran - Iraq War
2009

چاپ : اول

کتاب حقوق متعلق به نشر مرز و بوم است

نشر مرز و بوم، تلفن: ۶۶۴۹۷۷۷۷

بخش دوم

گفت و گوها

گفت و گوی اول/ ۵۶

• جنگ‌های ۱۹۶۷ و ۱۹۷۳ اعراب و اسرائیل • انتقال قدرت به حزب بعث

گفت و گوی دوم/ ۶۷

• تغییر قدرت نظامی و سیاسی در عراق در دهه‌ی ۱۹۷۰ • مقدمه‌ای برای جنگ ایران و عراق
• تغییر قدرت سیاسی و نظامی در ایران • تصمیم به حمله • آرزوهای صدام • مراحل اولیه جنگ
• سربازان متخصص و سیاسی

گفت و گوی سوم/ ۸۴

• استفاده‌ی اولیه از نیروی هوایی • اطلاعات مخابراتی • زمستان ۱۹۸۰
• تغییر در فرماندهی عراق در سال ۱۹۸۱ • واکنش صدام به شکست‌ها و اعدام افراد
• تلفات و توسعه‌ی ارتش در سال‌های ۱۹۸۰ تا ۱۹۸۲ • تحولات نیروهای ایران و عراق

گفت و گوی چهارم/ ۹۵

• تغییرات شخصیتی و ایجاد روانی صدام • نبرد زرهی ژانویه‌ی ۱۹۸۱ (دی ۱۳۵۹)
• تاکتیک‌های موج‌انسانی ایران و میادین بین عراق • نفوذ معنوی امام خمینی • نبرد آبدان و خرمشهر
• تلفات نیروهای ویژه • پایان مرحله‌ی اول حملات عراق در می ۱۹۸۱ (اردیبهشت ۱۳۶۰)

گفت و گوی پنجم/ ۱۱۱

• هرج و مرج‌های تهران در سال‌های ۱۹۸۱-۱۹۸۲ • تاکتیک‌های نفوذ ایران • حملات به بصره در سال ۱۹۸۲
• نفوذ به هور در سال‌های ۱۹۸۸-۱۹۸۴ و تلاش‌های مهندسی عراق • حمایت بین‌المللی از تهران
• استفاده از سلاح‌های شیمیایی • واکنش ایران به سلاح‌های کشتار جمعی
• آمادگی در برابر سلاح‌های کشتار جمعی بعد از جنگ • عضوگیری گارد ریاست جمهوری در سال‌های ۸۲-۱۹۸۲
• حمایت روانی صدام از نیروها • بازسازی گارد ریاست جمهوری بعد از جنگ

گفت و گوی ششم/ ۱۳۲

• حمله‌ی ایران به حاج عمران در تابستان ۱۹۸۳ • عملیات در کوهستان‌های شمالی و حمایت گردها
• هزار کیلومتر خط جبهه • تهدید سدها و بغداد • راهبرد و تاکتیک غیرقابل پیش‌بینی ایران
• تلفات لشکر ۶ زرهی عراق در فوریه‌ی ۱۹۸۴ • عملیات در باتلاق توسط ایران
• توسعه‌ی اطلاعات و حمایت ماهواره‌ای در مارس ۱۹۸۵

گفت و گوی هفتم/ ۱۴۵

• نبرد فاو در سال ۱۹۸۶ (بهمن ۱۳۶۴) • غافلگیری بغداد نسبت به راهبرد ایران
• خائن‌ان به رهبر عراق • اسرای جنگی

گفت و گوی هشتم/ ۱۵۸

• توسعه‌ی گارد ریاست جمهوری و واکنش به فاو • نقش حسین کامل
• حمله‌ی ایران به بصره • تلفات بالا در سال ۱۹۸۷ • شلمچه در جنگ ایران و عراق
• ریسک حمدانی در جبهه و شرایط میدان‌نبرد

گفت‌وگوی نهم/۱۶۸

- تغییرات فرماندهی گارد ریاست جمهوری در جولای ۱۹۸۷ • موشک در میدان نبرد • حلبچه
- عوامل مؤثر تغییرات در عراق برای هم‌افزایی، پس از ۱۹۸۷ • طرح‌ریزی برای عملیات باز پس‌گیری فلو
- استفاده از بالگرد • جبهه‌ی ۱۹۸۸ • تاخت و تاز عراق و نیروهای مجاهدین خلق [منافقین]

گفت‌وگوی دهم/۱۸۱

- تأسیس ارتش عراق و نفوذ زیان‌آور صدام • تلاش حمدانی در بهبود فرهنگ نظامی عراق
- پرسش درباره‌ی دستورات و طرح‌ریزی نظامی • عبرت‌های فراگرفته از جنگ ایران و عراق
- نبردهای بعد از جنگ و تصور صدام از جنگ و پیروزی

گفت‌وگوی یازدهم/۱۹۰

- داستان‌هایی از قهرمانان جنگ • از جنگ ۱۹۷۳ تا عملیات آزادسازی عراق
- محاصره‌ی غلط صدام در مورد جنگ • شناخت حمدانی از راهبرد آمریکا در سال ۲۰۰۳
- شناخت دشمن

گفت‌وگوی دوازدهم/۱۹۹

- طرح‌ریزی نظامی علیه ایران در دهه‌ی ۱۹۹۰ • توضیح تاریخی جنگ ایران و عراق
- عناصر دینی و قومی • ایجاد اقتصادی و منطقه‌ای خلیج فارس • شط‌العرب [آروند رود]
- ایدئولوژی حزب بعث [امام خمینی] • درگیری فعلی و نفوذ ایران و القاعده

گفت‌وگوی سیزدهم/۲۱۳

- ساختار ایران • جنگ ۲۰۰۳ و راهبرد ایران • توانمندی‌ها و توسعه‌ی قدرت نظامی ایران
- موشک‌ها • تهدید و نفوذ ایران در عراق • جاسوسان داخلی • اقدامات مقابله‌ای عراق
- شبه‌نظامیان ایران • توسعه‌ی قدرت نظامی عراق از سال ۱۹۹۱ • همکاری قبایل

گفت‌وگوی چهاردهم/۲۲۷

- نقش مذهب در جنگ ایران و عراق • حملات عراق علیه ایران و مراحل آماده‌سازی
- نفوذ ایران در عراق • عربستان [خوزستان] • بلوچ‌ها و آکراد
- حملات هوایی و موشکی و مجتمع‌های صنعتی و نظامی • سلاح‌های هوشمند و ماهواره‌ای
- عوارض زمین • اهداف عملیاتی • درس‌هایی که ایران آموخت • بازدارندگی موشکی ایران

گفت‌وگوی پانزدهم/۲۴۰

- عملیات زرهی • ذهنیت جنگجویی و شجاعت • سوء تعبیر صدام از فناوری نظامی
- تلفیق توانمندی‌های بالگرد و تانک • درس‌های آموخته‌شده از جنگ ایران و عراق
- تعبیر در فرماندهی و کنترل ایران • تحولات تاکتیکی و عملیاتی ایران

گفت‌وگوی شانزدهم/۲۵۰

- توصیه‌هایی به آمریکا برای اقدام در عراق پس از می ۲۰۰۷

پی‌نوشت‌ها/۲۵۵

فهرست نقشه‌ها

نقشه‌ی اشغال اولیه‌ی ایران توسط عراق، سپتامبر ۱۹۸۰ (شهریور ۱۳۵۹) / ۷۴

بخش جنوبی، منطقه‌ی خرمشهر / ۱۰۷

بخش جنوبی جبهه / ۱۱۴

نقشه‌ی ژنرال حمدانی از تاکتیک‌های نفوذ ایران در سال ۱۹۸۲ (۱۳۶۱) / ۱۱۵

جبهه‌ی میانی و جنوبی / ۱۳۳

جبهه‌ی میانی و شمالی / ۱۳۴

نقشه‌ی بوبیان و شط‌العرب [اروندرو] / ۱۴۱

نقشه‌ی مرزی کوت - سلیمانیه و ملاحظات ژنرال حمدانی / ۲۲۴

www.ketab.ir

پیش گفتار

از ویژگی‌های عصر جدید گسردگی، شناوری و تنوع اطلاعات است که آن را یکی از الزامات عصر جهانی شدن می‌دانند. شناوری اطلاعات و پیدایش اطلاعات جدید، سازه‌های تحلیلی و حتی گفتمانی را به چالش می‌کشند و با درنوردیدن مرزها، قرائت‌های مختلف را بررسی می‌کنند. در چنین وضعیتی اسرار و اطلاعات فروخته‌ی محلی، ملی و فراملی، یکی پس از دیگری سر برآورده و تحلیل‌های یک‌جانبه درباره‌ی یک جاذبه را، حتی اگر به تاریخ پیوسته باشد، به بازنگری وامی‌دارند.

گذر زمان و بهره‌گیری فزاینده از فناوری‌های نوین نیز تغییر و دگرگونی در روایت‌های تاریخی را سرعت بخشیده و بازخوانی تاریخ را به امری الزام‌آور تبدیل کرده است. البته این رویکرد جدید که جنبه‌ی انتقادی دارد، با کاستی‌های بسیار توأم است و در پاره‌ای از موارد نه تنها به روشن شدن وقایع تاریخی منجر نمی‌شود بلکه با پافشاری بر پیش‌داوری‌های خاص، از درک بسیاری از واقعیت‌ها بازمانده است. بنابراین مراجعه به آرا و نظریات دیگران درباره‌ی تحولات تاریخی، باید با درک توانایی‌ها و کاستی‌های روش انتقادی جدید باشد. استفاده از نظرها و تحلیل‌های متفاوت، حداقل این مزیت را دارد که دیدگاه‌ها و نظریات رایج، صیقل خورده و ضعف‌ها و کاستی‌های آن روشن و برطرف می‌شود.

جنگ عراق علیه ایران از جمله حوادث تاریخی است که در سطح ملی ایران، سطح ملی عراق و سطوح منطقه‌ای و بین‌المللی تأثیراتی شگرف به جای گذاشته است. اگر مفروض یا حتی متغیر مستقل جنگ هشت ساله‌ی عراق و ایران را انقلاب اسلامی بدانیم، ابعاد این تأثیر بنیادین و هویت‌ساز بیش‌تر نمایان خواهد شد. تحولاتی مانند سقوط نظام بعثی عراق و دیکتاتوری صدام، فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، ورود به آستانه‌ی نوسازی نظام‌های سیاسی منطقه، شروع دور جدیدی از مبارزات مردم فلسطین علیه حکومت صهیونیستی، رشد و گسترش اسلام‌گرایی و تحولاتی از این دست را اگر نگوییم به‌طور مستقیم تحت تأثیر جنگ ایران و عراق بوده‌اند، به جرئت می‌توان گفت که از پیامدهای این تحول بزرگ هستند. بنابراین فرهنگ‌سازی و تلاش برای غنی‌سازی ادبیات حوزه‌ی مطالعات جنگ ایران و عراق از جمله اهداف کلانی است که پرداختن به آن، برای زمینه‌سازی و دستیابی به هویت و منافع ملی، کاملاً ضرورت دارد. بر این اساس، نشر مرز و بوم درصدد برآمد تا آثاری را در زمینه‌ی جنگ ایران و عراق ترجمه و منتشر کند. آثاری که از نظر جامعیت تحلیل یا اطلاعات و آمار در مقایسه با مراکز مطالعاتی و تحقیقاتی داخلی چندان دقیق نیستند، اما ابعاد متفاوتی دارند که می‌توانند نگرش کارشناسان و تحلیل‌گران را عمق و وسعت ببخشند. این اقدام را با اهداف زیر می‌توان کاملاً موجه، منطقی و ضروری دانست:

۱. آشنایی با دیدگاه‌ها و نظریات متفاوت درباره‌ی جنگ ایران و عراق.
۲. شناخت قوت‌ها و ضعف‌های تحلیل‌های جنگ ایران و عراق.
۳. آگاهی از میزان صحت اطلاعات و اخبار منتشر شده درباره‌ی این جنگ و در صورت نیاز اصلاح آنها.
۴. عمق و وسعت بخشیدن به تحلیل‌های داخلی درباره‌ی جنگ ایران و عراق.
۵. پاسخ به شبهات و ابهاماتی که تحلیل‌گران درباره‌ی جنگ ایران و عراق بیان می‌کنند.
۶. جلوگیری از تحریف تاریخ جنگ هشت ساله‌ی ایران و عراق.

نشر مرز و بوم فعالیت خود را با ترجمه‌ی آثاری آغاز کرده است که کارشناسان و تحلیل‌گران و نظامیان داخلی و خارجی با دیدگاه‌های متفاوت درباره‌ی جنگ ایران و عراق نوشته‌اند. ناشر با اذعان به این نکته که این‌گونه کتاب‌ها به قلم کسانی به نگارش درآمده که دیدگاه‌های متفاوتی دارند، قضاوت درباره‌ی این آثار را به خوانندگان محترم واگذار می‌کند. برای کسانی که از نزدیک در صحنه‌های نظامی یا عرصه‌های سیاسی این واقعه‌ی بزرگ حاضر بوده‌اند یا مسئولیتی داشته‌اند، ضروری است که دیدگاه‌های متفاوت یا حتی متعارض را در این‌باره بدانند و آنها را مورد دقت قرار دهند.

کتاب حاضر ترجمه‌ی Saddam's War, An Iraqi Military Perspective of the Iran - Iraq War 2009 است. متن انگلیسی کتاب دو بخش دارد که بخش اول آن تألیف و بخش دوم گفت‌وگو با آخرین فرمانده گارد ریاست‌جمهوری عراق، ژنرال راعد مجید حمدانی است. محققان و علاقه‌مندان عزیز در مطالعه‌ی کتاب به چند نکته دقت فرمایند:

۱. به‌طور کلی مطالب هر کتاب بیان دیدگاه‌های نویسندگان آن است و حتی در کتاب‌هایی که صرفاً به درج رخدادها یا یک حادثه یا واقعه پرداخته شده است، نمی‌توان مطالب آن و چگونگی تنظیم مطالب را عاری از دخالت دیدگاه‌های مؤلف یا مؤلفان دانست؛ به‌ویژه کتاب حاضر که حاصل گفت‌وگو با یکی از فرماندهان ارتش عراق است.

۲. در موارد ابهام و نقص، توضیحاتی به صورت پانویس به کتاب اضافه شده‌است.

۳. نقشه‌ها و آمار، مطابق نسخه‌ی اصلی کتاب است، بنابراین نادرست بودن احتمالی برخی از اطلاعات ارائه شده، مربوط به نویسندگان کتاب است. در آخر از کسانی که در مراحل مختلف ترجمه، نظارت، اصلاح و ویرایش و نیز آماده‌سازی و تولید کتاب همکاری کرده‌اند سپاس‌گزاری می‌شود.

نشر مرز و بوم

بهار ۱۳۹۰